

FAMILIA ETA IRAKASKUNTZA

0.- SARRERA.

Dokumentu honetan arlokako saioetarako oinarrizko informazio bat jaso dugu. Zehazki honako atalak azaltzen dira:

1. Arloak edo arloek hizkuntzaren ikuspegitik duten garrantziari buruzko balorazioa.
2. Arloko hizkuntza egoerari buruzko hainbat adierazle eta balorazio (4. puntuari informazio hau garatuago dago, nahi duenarentzat)
3. Arloan garatu diren edo planteatu diren egitasmo nagusien zerrenda eta horien balorazioa.
- 4.- Arloko hizkuntza egoerari buruzko adierazleen azalpen xeheagoa dakarren atala. (**Sakondu nahi duenarentzat**)

1.- ARLOEN GARRANTZIA.

FAMILIA:

Bergarako DBH-2ko ikasleei 2008an pasatako inkestak honako emaitzak eman zituen:

- *Euskaraz errazago egiteko oinarrizko faktorea da lehen-hizkuntza (0-3 urtean ikasi duena) euskara izatea. 13-14 urtekoetan, lehen hizkuntza euskara ez dutenetatik (guztietatik %22) ia inork ez du euskaraz errazago egiten. Lehen hizkuntza euskara eta gaztelania dituztenetatik %22k egiten du euskaraz errazago.*
- *Familia transmisioa beharrezkoa da, baina ez beti nahikoa: Etxean gurasoek euren artean beti euskaraz egin eta eskolan D ereduan dabiltzan gazteen %19k dio lagunartean erdaraz errazago egiten duela. Eurengan beste faktore batzuk indar handiagoa izan dute itxuraz: eskolaz kanpoko munduak, lagunarteak, ikusentzunezkoek...*
- *Adinean gora egin ahala euskara murriztu eta gaztelania ugaltzen da hainbat ume eta gazterengan: Familian 3 urte bitartean umeari beti euskaraz egin dioten gurasoetatik % 15ek beti gaztelaniaz egiten dio 13-14 urte dituenentzako.*

ESKOLA:

- Hizkuntza indarberritzeko ezinbestekoa da eskola; ez nahikoa, baina bai ezinbestekoa. Eskolari esker, etxean euskara ikasteko aukerarik izan ez duten haurrek euskara ikasi dute eta haur eta gazteetan orokortu egin da euskararen oinarrizko ezagutza.
- Eskola da euskararen sustapenean nabarmen eragin dezaketen hizkuntza eragile profesionalen multzo handiena duen erakundea.
- Eskolak berak ere helburu oinarrizkoa du hizkuntza normalizazioa eta, ondorioz, lankidetzarako aliatu egokia da.
- Gaur egun euskarak duen erronka nagusietako bat etorkizuneko gazteak euskal eleaniztunak (euskaraz errazago moldatuko direnak) izatea da. Horretan ere eskola eragile garrantzitsua izan liteke.
- Ahulgunea/arriskua. Eskola zenbait kasutan eragile erdalduntzaile sakona izan liteke bertan gaztelania gailenduz gero. Hau da, familian euskara soilik ikasi duten ume batzuegan erdara nagusitu daiteke eskolaren eraginez.

2.- ADIERAZLE NAGUSIAK.

Adierazlea	Datuak	Ondorioa
Familia eta etxea: Lehen hizkuntza	Jaisten doa lehen hizkuntza euskara soilik dutenen ehunekoa (2021ean %47). Lehen hizkuntzatzat gaztelania soilik dutenen ehunekoa ez da gehiegi aldatu (%39). Igotzen doa gaztelania eta euskara (%9) edo beste hizkuntza bat dutenen ehunekoa (%5).	Azken 10 urteetan praktikan adin-tarte guztietan jaitsi da lehen hizkuntza euskara soilik dutenen ehunekoa.
Familia transmisioa oraingo guraso belaunaldietan	Bi gurasoak euskaldunak direnean, %90ean bi gurasoek euskara soilik transmititzen diote umeari eta anai-arreben arteko harremana ere euskaraz izaten da. Guraso batek ondo jakin eta besteak ulertzen duenean, euskaraz dakienak euskaraz egiten dio umeari, baina anai-arreben hizkuntza erabilera nabarmen samar jaisten da. Guraso batek badaki eta besteak ez badaki, guraso-ume eta anai-arreben arteko erabilera areago jaisten da.	Azken urteetan jaitsi egin da euskara hutsa jaso duten ume txikien ehunekoa: bai gurasoen eta umearen artekoa eta baita anai-arreba nagusiagoen aldetik jasotzen duena ere. Horren arrazoia guraso gazteen gaitasunean izandako jaitsiera da: bi gurasoak erdaldunak diren familiak 10 puntu igo dira azken urteetan Positiboa: bi gurasoak euskaldunak direnean euskara hutsa transmititzen da ia erabat. (2023-2024 ikasturtean, Bergarako ikasleen %17 jatorri atzerritarreko familietan jaioak dira).
Etxeko erabilera	Euskara hutsaren erabilerak jaisten jarraitzen du (gaur egun %35; 1991tik hona inoizko baxuena). Gaztelania hutsarena antzera samar dago (%43). Bi hizkuntzak erabiltzea (%20) eta beste bat erabiltzea (%4) ari da indartzen.	Euskara hutsaren erabilerak jaisten jarraitzen du. Kasik adin-tarte guztietan jaitsi da eta ugaritu egin da bi hizkuntzen erabilera. Zaharrenak eta gazteenak dira euskara gehien erabiltzen dutenak. Bi gurasoak euskaldunak direnean beti euskaraz egiten dutenen ehunekoak gora egin du.
HEZKUNTZA	Derrigorrezko hezkuntza eta Batxilergoa: D ereduan.	Miguel Altuna: azken hamarkadetan D ereduak beheranzko joera izan du erdi-mailako zikloetan eta goi-mailako zikloetan, egonkorragoa da.

	<p>Lanbide Heziketa: Mariaren Lagundian eskuhartze sozialeko bi ziklo: D ereduan. Migel Altuna: Industriara begirako formazioa, A eta D ereduan. HHI/EPA: ikasleen %98 jatorri atzerritarrekoa. Eskolak gaztelaniaz dira.</p>	
<p>ESKOLAZ KANPOKO JARDUERAK</p>	<p>Kirola Elkarateak: futbol federatua eta saskibaloia: %82 inguru euskaraz; besteek eskaintza osoa euskaraz.</p> <p>Kultura: Elkarateak: Musika Eskolan 2 ikasle ari dira gaztelaniaz ikasten. Udala: Zinema: %13 euskaraz, gehienak haurrentzako. Antzerkiak, hitzaldiak... %90 euskaraz.</p> <p>Liburutegiko maileguak: erabiltzaile helduek gaztelaniaz %85. Umeen %61 irakurtzen du euskaraz.</p>	<p>Aisialdia (Gaztelekua, Aidau haurren zerbitzua, udaleku irekiak eta Txapligu). Eskaintza osoa euskaraz.</p> <p>Kirola: Eskaintza gehiena euskaraz. Udaleko eskaintza osoa euskaraz.</p> <p>Kultura Elkarateak: Musika eskola, antzerki eskola, bertso eskola, euskal dantzak eta orfeoia: eskaintza osoa praktikan euskaraz.</p>

3.- JARDUERAK, BALORAZIOAK. Bideratu diren edo bideratzea aurreikusi zen egitasmoak.

Arloak eta egitasmoak	EUSKARA ZERBITZUAREN BALORAZIOA		HERRITARREN EKARPENAK
	Indarguneak	Hobetzekoak	Balorazioak
<p>1. Familia bidezko transmisioa</p> <ul style="list-style-type: none"> Guraso eta hezitzaileentzako baliabideak, transmisioa hobetzeko: formazio-tailerrak, sentiberatzeko materiala, euskarazko produktuen katalogoa... Ikastetxeei aholkularitza, hizkuntza normalizaziorako. Helburua: ikastetxeei laguntzea gurasoak eta ikasle gazteak sentiberatzen eta aktibatzen. 	<p>????????</p>		
<p>2. Irakaskuntza</p> <ul style="list-style-type: none"> Berekin programa ikastetxeetan ahozko berbeta indartzeko. Euskara maila apaleko ikasleei (etorkin zein besteei) eskolaz kanpoko errefortzuak eskaintzea. Ikasleak sentiberatzeko UEMAren hezkuntza programa. 	<ul style="list-style-type: none"> Ikasturtean zeharreko errefortzuek gain, etorkinen familiei transmisiorako aholkularitza eta materialak ematen zaizkie eta horretaz gain, aurreko lehen aldiz DBHkoentzako udako ikastaro trinkoa antolatuta da. Ahozko trebetasunak lantzeko, bertsoak gain, eskola antzerkia jarri 	<ul style="list-style-type: none"> Berekin programa bertan behera geratu zen, arrazoi desberdinengatik. Ikastetxeekin antolatu nahi zen euskararen erabilerari buruzko mintegia ez da antolatu. 	<ul style="list-style-type: none"> Etorkin haurrei, euskara errefortzuek gain baliabide gehiago eman behar zaie euskara ikasteko eta eskolan beraiekin inguruak euskaraz hitz egin ahal izateko.

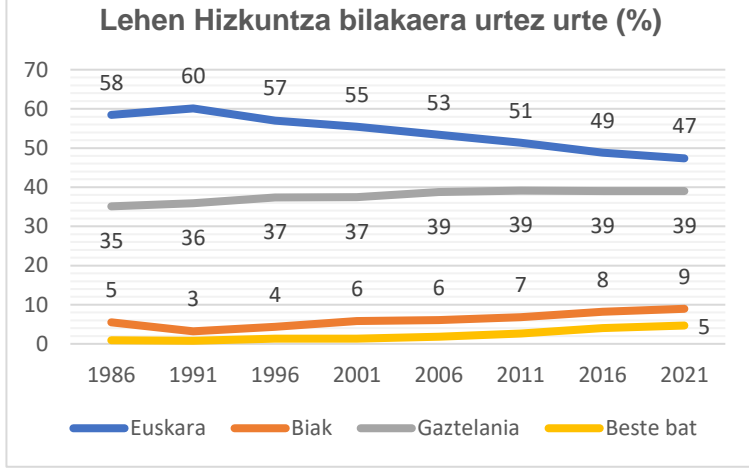
<ul style="list-style-type: none">• Ahozko trebetasunak lantzeko dirulaguntzak ikastetxeei: Gu ere bertsotan...• Euskararen erabilerari buruzko mintegia antolatzea ikastetxeekin.• Lanbide Heziketa euskaraz sustatzea.• UEUn eta Idazle Eskolan ibilitakoentzako dirulaguntzak.• Gidabaimena euskaraz.	<p>da abian eta oso positiboki baloratzen da.</p> <ul style="list-style-type: none">– Gidabaimena euskaraz ateratzeko egitasmoa sendotzeko urrats garrantzitsua eman da, programan Jaurlaritza eta Autoeskolen Federazioa sartuta.		
--	--	--	--

4.- DIAGNOSIKO INFORMAZIO ZEHATZAGOA

1.2.- FAMILIA. LEHEN HIZKUNTZA.

1.2.1. Lehen hizkuntza. Biztanleria osoa: bilakaera orokorra, urtez urte.

Lehen Hizkuntza euskara izatea da euskaraz errazago egiteko faktore garrantzitsuenak. Populazio guztia kontuan hartuta, %47 dira lehen hizkuntza euskara soilik dutenak, 2011n baino 4 puntu gutxiago. Gaztelania soilik dutenak mantendu egiten dira: %39. Lehen hizkuntzatzat beste hizkuntza bat dutenak ari dira gehitzen apurka: %5.

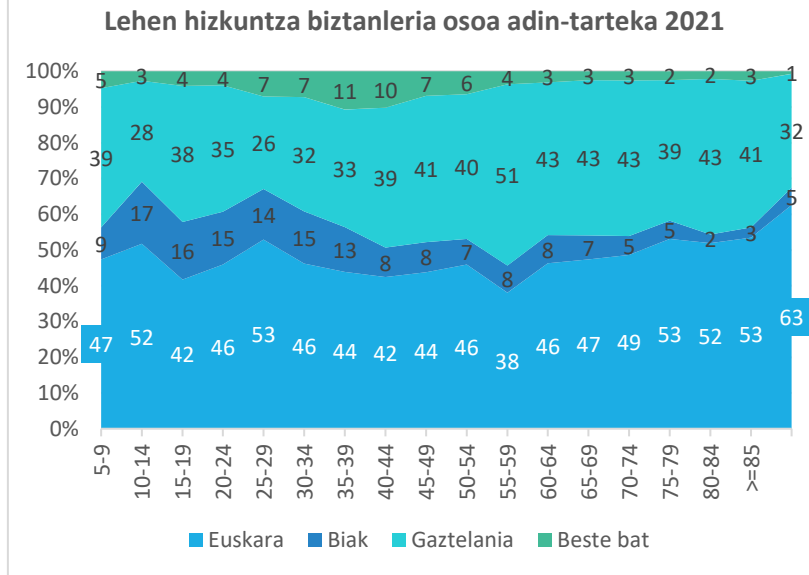

1. Grafikoa: Lehen Hizkuntza bilakaera urtez urte (%)

1.2.2.- Lehen hizkuntza, biztanleria osoa, adin-tarteka.

a) Uneko egoera. 2021.

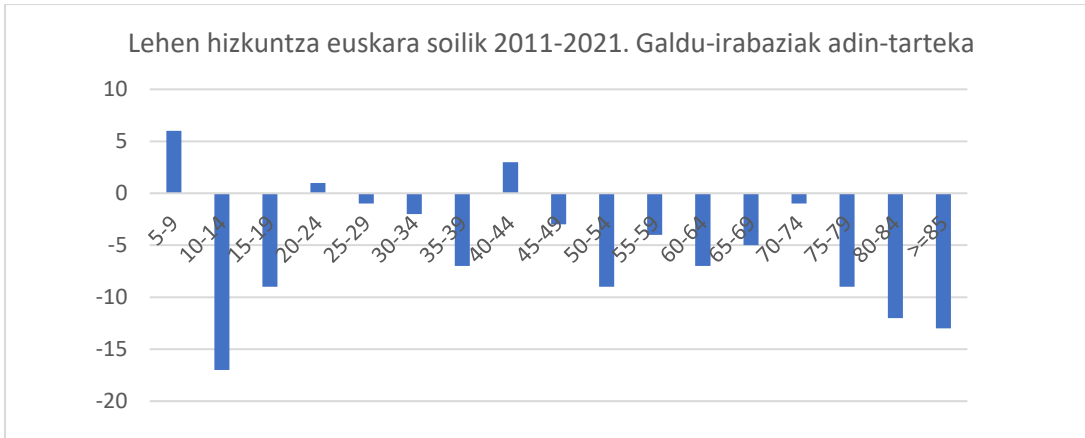
Oro har, Lehen hizkuntza euskara dutenen proportzio handiena zaharretan dago. Gazteetan mende honetako lehenengo hamarkadan izan zen igoera nabarmena baina hori murriztu egin da eta ez da ikusten bilakaera argi bat.

2. Grafikoa: Lehen hizkuntza biztanleria osoa adin-tarteka 2021

b) Bilakaera, adin-tarteka, azken 10 urteetan (2011-2021).

- Praktikan ia adin-tarte guztietan jaitsi da lehen hizkuntza euskara soilik dutenen proportzioa.

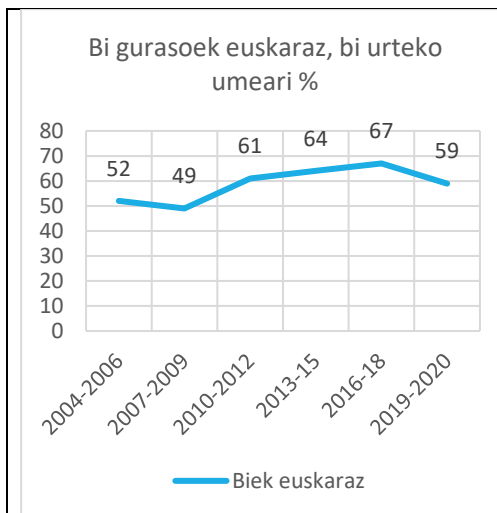
3. Grafikoa: Lehen hizkuntza euskara soilik 2011-2021

Aldaketa horiek zeren eraginez gertatu dira? Bi fenomeno gertatu dira:

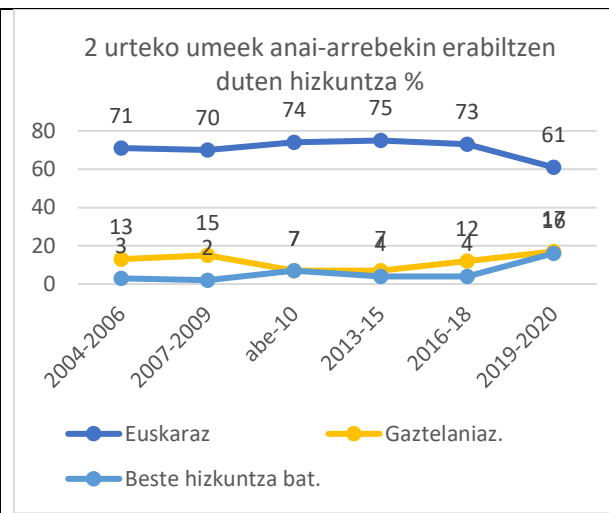
1. Lehenena barne-bilakaerari lotutakoa: Zaharretan dago lehen hizkuntza euskara dutenen proportziorik handiena. Horiek hil ahala, lehen hizkuntza euskara dutenen proportzioa jaisten ari da zaharretan, 60 urtez gorakoetan.
2. Migrazioari lotutakoa: 50-55 urtez azpikoetan migrazioaren eraginez jaitسي da. EAEz kanpo jaiotakoen kopurua nabarmen handitu da 10 urteotan (300 bat herritar gehiago) eta EAEn jaiotakoen gutxitu egin dira (140 gutxiago).

1.2.3.- Familia transmisioa oraingo guraso-belaunaldian: 2 urteko umeen gurasoak.

- **Gaur egun zein mailatan transmititzen da euskara?** Ikastetxeekin elkarlanean, 2 urteko umeen gurasoei urtero galdetzen diegu euren gaitasunari, familia transmisioari eta etxeko erabilerari buruz eta hauek dira datuak (batezbestekoak urte-multzoka):

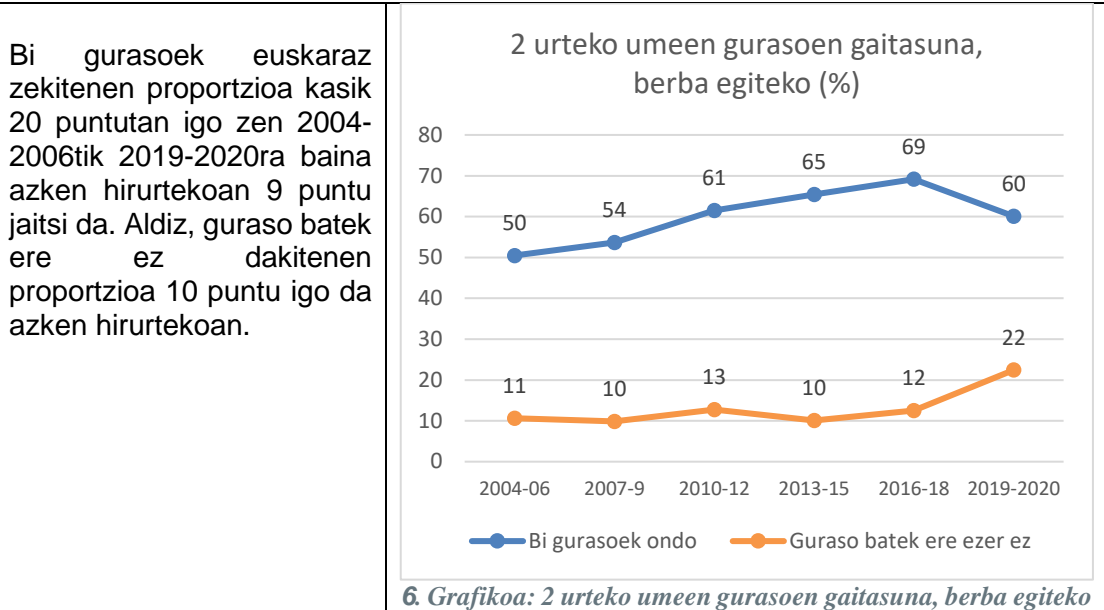

4. Grafikoa: Bi gurasoek euskaraz, bi urteko umeari %

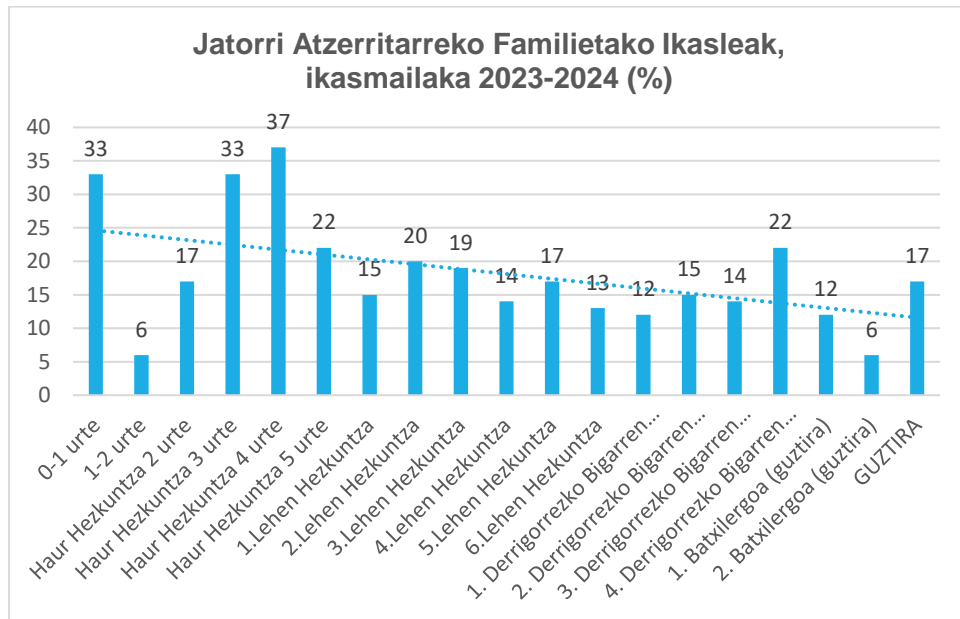

5. Grafikoa: 2 urteko umeek anai-arrebekin erabiltzen duten hizkuntza

Ikus litekeenez, azken urteetan jaitسي egin da euskaren erabilera, bai guraso-ume artekoa eta baita umearen eta anai-arreben artekoa. Gurasoen gaitasunean izandako jaitsieraren ondorioa da. Hona hemen gaitasunean izandako bilakaera:

Bi urteko umeen gurasoen gaitasuna jaistearren arrazoia gurasoen belaunaldi horretan jatorri atzerritarreko familia ugaltzean dago. Hona hemen 2023-2024 ikasturtean ikasleen zein portzentaia diren Jatorri atzerritarreko familietako seme-alabak.

7. Grafikoa: Jatorri Atzerritarreko Familietako Ikasleak, ikasmilaka 2023-2024 (%)

Baina zer gertatzen da hizkuntza transmisioarekin bi gurasoak euskaldunak direnean. Praktikan %100ean transmititzen da euskara eta, gainera, praktikan %90ean bi gurasoek euskara soilik transmititzen dute. Familia banaka bat bada bi gurasoetako batek beste hizkuntza bat egiten diena ere. Bi gurasoak euskaldunak direnean, gainera, 2 urteko umeak anai-arrebekin duen harremana ere euskaraz da.

Gurasoetako batek ondo dakienean ere guraso horrek euskaraz egiten dio kasik beti (%90etik gora) 2 urtekoari beste gurasoak ulertzen duenean, baina kasu horretan anai-arreben hizkuntza erabilera nabarmen samar jaisten da. Beti euskaraz egiten dietenak %60 inguru dira eta gainerako %40an denetik dago: batzuk gehienbat euskaraz eta beste batzuk gehienbat

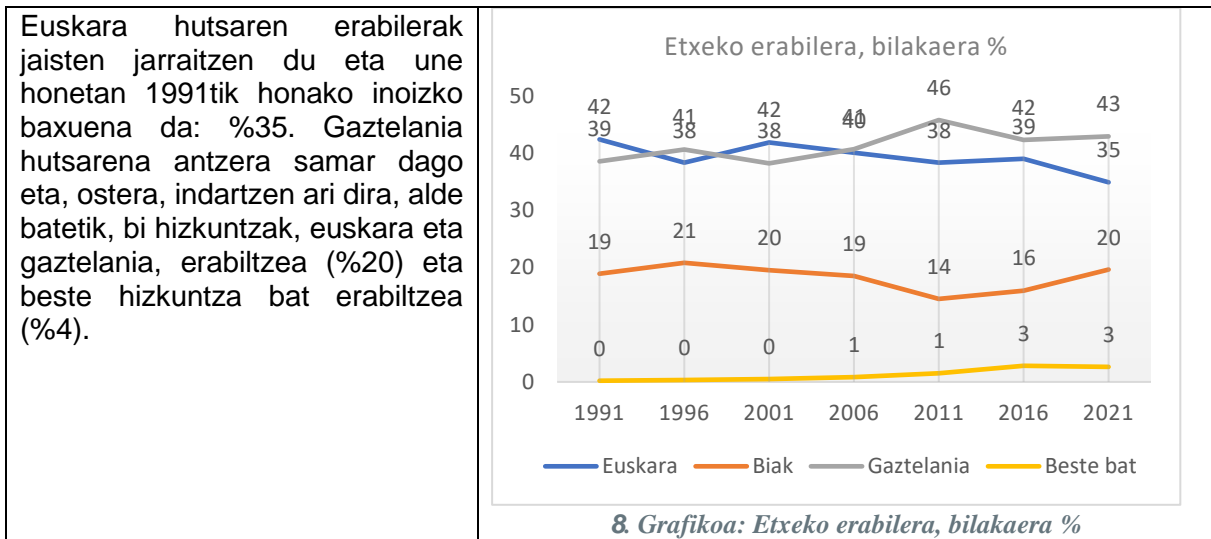
gaztelaniaz. Normala den moduan, bai guraso-ume eta bai anai-arreben arteko erabilera areago jaisten da gurasoetako batek ezer ez dakienean.

Aspaldiko urteetan oso bikote gutxi dira bi gurasoek zerbait edo guraso batek ezer ez eta besteak zerbait dakitenak.

Beraz, datuon arabera, 2 urtekoek anai-arrebeekin beti edo gehienetan euskaraz egiteko baldintza da gurasoetako batek berba ondo egitea.

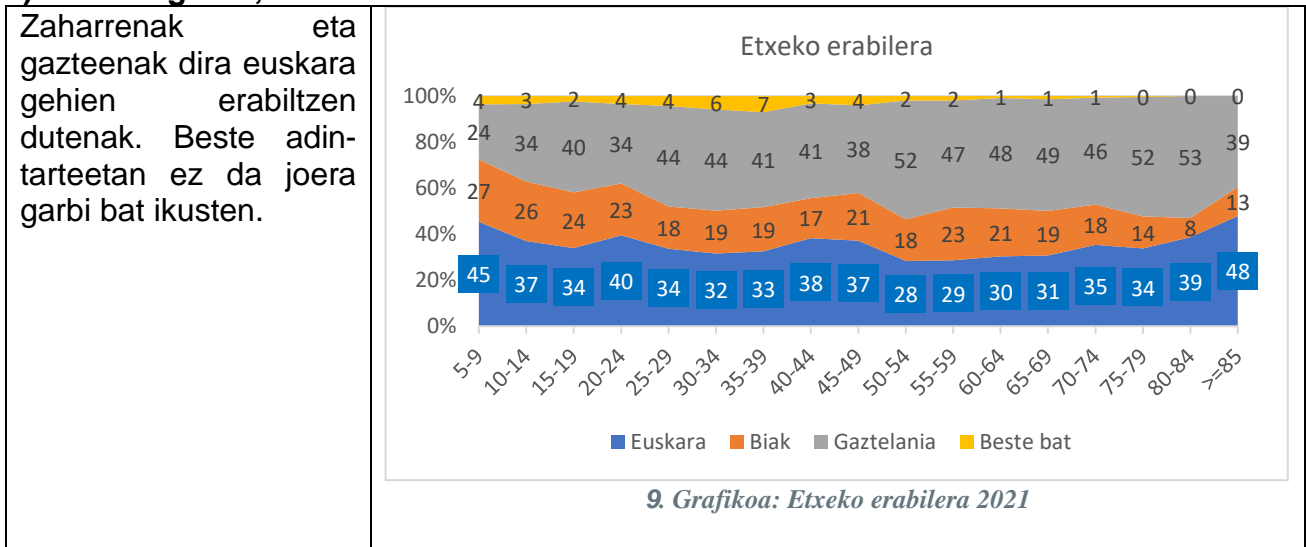
1.3.- ETXEKO ERABILERA.

1.3.1. Etxeko erabilera. Biztanleria osoa. Bilakaera orokorra, urtez urte.

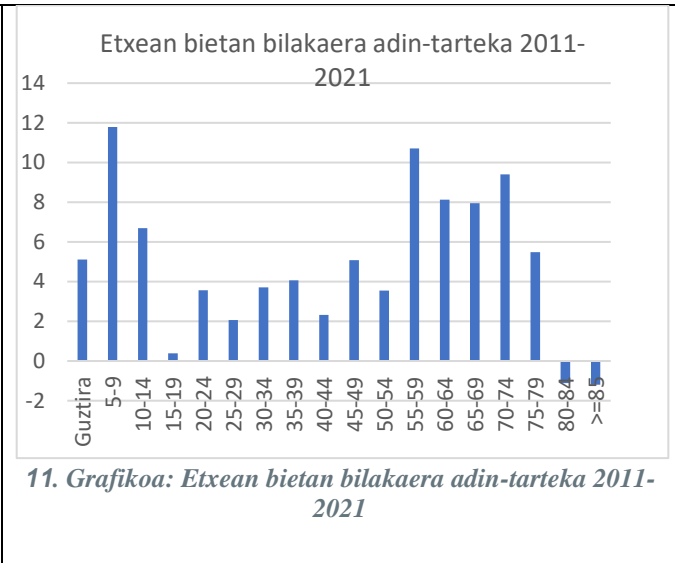
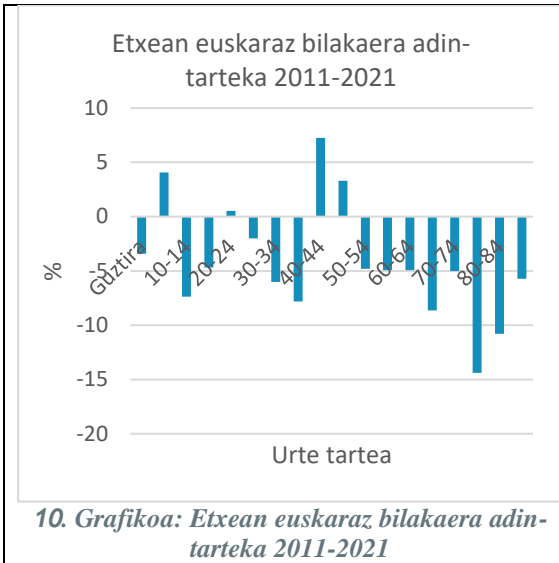

1.3.2. Etxeko erabilera. Biztanleria osoa, adin-tarteka.

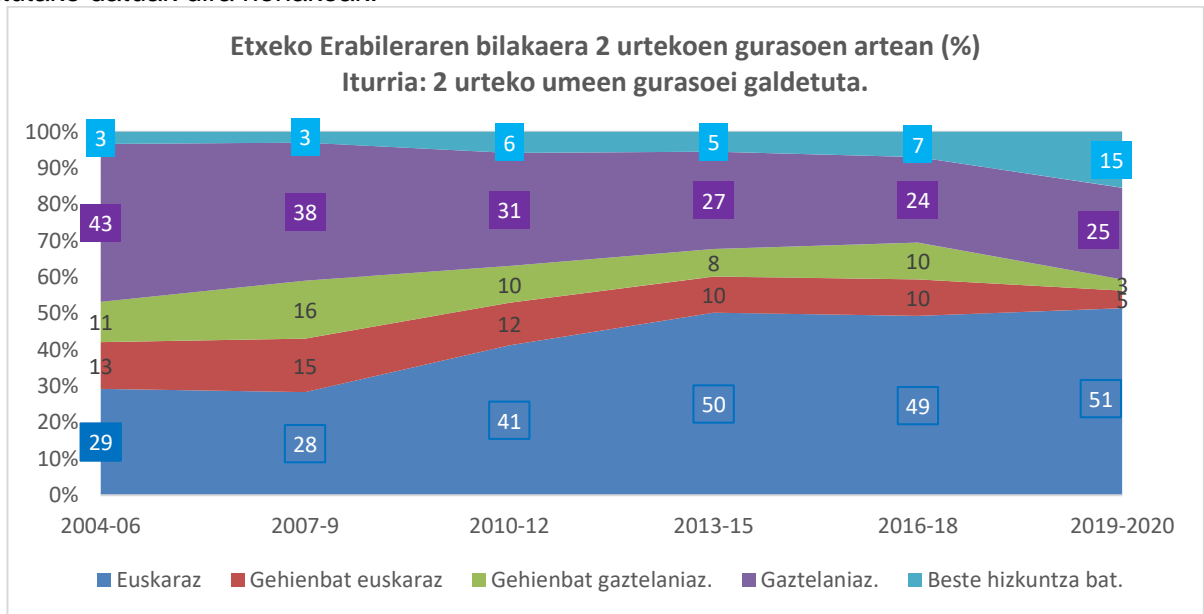
a) Uneko egoera, 2021.

b) Bilakaera, adin-tarteka, azken 10 urteetan (2011-2021). Euskara hutsaren erabilera praktikan adin-tarte guztietan murriztu da eta bi hizkuntzera berriz adin-tarte guztietan igo da.

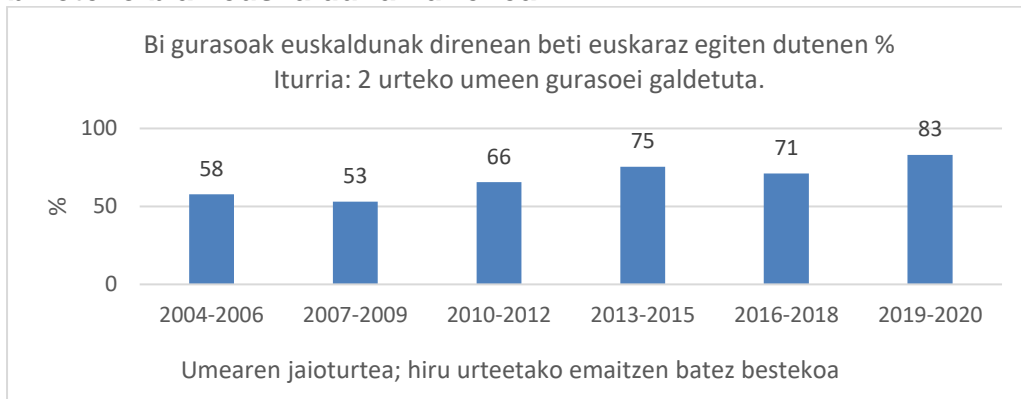

1.3.4. **Etzeko erabileraren bilakaera guraso gazteetan.** 2 urteko umeen gurasoei galdetuta eskuratutako datuak dira honakoak:

Euskara hutsaren erabilera 20 puntu igo zen 2007-2009 hirurtekoetik 2013-2015era baina harrez gero egonkortuta dago eta beste hizkuntzen erabilera indartu da. Ikusi egin behar da zer bilakaera duen baina pentsatzekoa da guraso gazteen hizkuntza gaitasuna murrizten doan heinean erabilera ere apaltzen joango dela.

1.3.5. Guraso euskaldunen arteko erabilera. Zein neurritan egiten dute euskaraz etxean bikoteko biak euskaldunak direnean?

13. Grafikoa: Bi gurasoak euskaldunak direnean beti euskaraz egiten dutenen % Iturria: 2 urteko umeen gurasoei galdetuta

Jasotako datuen arabera atxikimendu hori handitu egin da guraso euskaldunen artean. Ikusi egin beharko da hurrengo datu-bilketetan hori mantentzen den.